

τιο με τα πλουσιπάρωγα τα λούσσα, με τα λαμπρά του τα παλάτια, μα και με τα πόκρυφα, που να πούμε, της ανθρώπινης τότε καρδιάς!— πώς από τα παραμύθια, τις δεισιδαιμονίες, τη φαντασία του λαού μας— τώρα μάλιστα που έχουμε και τους δυο σπουδαίους τόμους του Πολίτη μας, τις Παράδοσεις μια μια της Ρωμισούνης— πώς από το Είκοσι Ένα— για να ξαναμάθουμε και λίγο ήρωισμό, να ξαναμάθουμε το μίσος, που πρέπει και που μας τιμά, να ξεδιαλίσουμε κιόλας τί λογής ήρωες ήταν εκείνοι— πώς από τα σπλάχνα κάθε χωριού, από τα πόδια κάθε χώρας, από τα ήθηγραφικά της κοινωνίας— για φανταστήτε! της κοινωνίας όπως με τα μάτια μας τη βλέπουμε, της κοινωνίας ή της Πολιτικής ή της Αθηναϊκής— μήπως δεν το είπαμε, δεν το ξαναείπαμε πώς από παντού, από κάθε άκρη, κάθε γωνιά, κάθε ώρα και κάθε στιγμή του Έλληνισμού, βγαίνει άλακαιρη πρωτότυπη, πρωτόφωτη ποίηση, γιγαντένια φιλολογία;

Τι να σας τα λέω, παιδιά— παιδιά δηλαδή του Διαγωνισμού μας, που ενώ έχουμε τόσα και τόσα να κάνουμε, δε μου κάνετε... τίποτις; Δεν πειράζει. Θα μου κάνετε κατόπι, και τα λόγια μας χαμένα δε θα πάνε. Μη θαρρώτε· ή ελπίδα μου δε σπά, ελπίδα, παιδιά μου, και σε σας, ελπίδα και στην Ελλάδα. Πίστη κι αλύγιστο θάρρος. Αλήθεια τί μου γίνεται, δεν το ξέρω κι ο ίδιος. Τη νοιώθω, με το ναί, τη νοιώθω κι άπορώ· ή νιότη στις φλέβες μου βράζει. Ποτέ μου δεν την έννοιωσα πιά ζεστή, πιά φλογισμένη στα σωθικά μου. Τι είναι, καλέ, τα νιάτα, τί τα χρόνια τα είκοσι και τα είκοσπέντε; Τα χρόνια τίποτα δεν είναι. Η νιότη μονάχα σημαίνει, και μου φαίνεται πως είμαι νέος δυο φορές. Δυο φορές, γιατί εδώ δεν είναι ο ζέφυρος ο εαρινός που γλυχαδέβει το μάγουλο το νεανήσιο και περνά, ζέφυρος που μήτε το χάδι του θυμάσαι, άμα φύσηξε βοριάς. Γνώριστα μπόρες και γνώριστα φουρτούνες· πίκρες, καημούς και βράσανα, μήτε τα λογαριαζώ πιά. Έμαθα τί θα πη θλίψη, μάλιστα και θλίψεις, επειδή κρίσητο είναι τασκέρι τους κ' έχει μύριων ειδών· το θάνατο άχ! τον είδα κι ακόμα μου κάνει από τα δάκρυα τα φλεβάρά μου. Μα το γερό ταναϊζιάτικο τσέρερι πάντα φουξ και πάντα με συνεπαίρνει μέσα μου ή φουσηματιά του δυνάμωσε ως και του πόνου την μπορεσιά. Δεν ξέρασα τί δυστυχία· με τη δυστυχία γίνεται ή νιότη συνειδητή. Ξέρει πώς έπαθε και συνάμα ξέρει

πώς υπάρχει διπλά. Η σιγανή της νύχτας ή έργασία, όταν όλοι κοιμούνται κι όταν εσύ δουλεύεις με της λάμπας σου το ήμερο το φώς, μου φέρνει στο νου γενναίους, δροσάτους λογισμούς. Σκοτάδι έξω· σκοτάδι γύρο γύρο και στη ζωή μας, αφού από κει βγήκαμε και κει πάμε. Θωρώ ήσυχα τον τάρο που με προσμένει και με προσμένει· σαν κατεβώ στα τρισβάθα του, θα μ' ακούση να του ψάλλω τον ύμνο της ζωής, που του ψάλλω και δωπέρα. Γιατί όχ; Νά που και τη νύχτα φέγγει στην κάμαρά μου· να που φέγγει τη νύχτα και στη δουλειά. Έτσι, άθανατη κ' ή νιότη, μέσ' τα σκότεινα γεράματα, λάμπει και φωτοβολάει. Δεν μπορώ την άπελπισιά να καταλάβω. Πώς νάπελπιζεται κανείς με την Ίδεια; Θαρρώ κ' είναι Κόρη πανόμορφη, μοναδικιά, ή Αγαπημένη. Χαρά σου να πέφτης μπροστά της γονατιστός, το ποδαράκι της να φιλής, τα δαχτυλία των ποδιών της να γιγίζης, κάποτε να θωρώς το πρόσωπό της. Το πανάγαθο, το παναίωνο. Άχ! και τα μάτια της εκείνα τα μεγάλα τα μεγάλα, τα θεόγλυκα! Άμεί, ή αγάπη τους που σε περιχύνει και που σε λούζει! Σ' όλωνών σήμερα τα στήθια ζυπνά, ή απέθαντη. Βλέπω τετραφάνερα σημάδια πώς κάποια πνοή καινούρια ζωγόνεψε τα χώματα τα ιερά, κ' ή νιότη, που ανάβλίζουσε, χοχλακιά ανάβλίζουσε, χοχλακιάζουσε και όρμανε από τα σπλάχνα μου τα νερά της, άλλο ίσως δεν είναι παρά συναίσθημα της νιότης που σήμερα φουσκώνει και των άλλωνών τις καρδιές, ίσως άλλο δεν είναι παρά ποτάμι που ως έμένα κατέβηκε από το ύψος όπου άνοιξε πιά για μέξ ή άστειρεφτη βρύση της Ίδειας.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Ύστ. γρ. Έλαθα, για το Διαγωνισμό του 1905, ένα δράμα, ένα είδος πεζο ποίημα, πολύ περίεργο, του Πλούσιου ο Γιός. Βίβλια πώς άλάθεφτο δεν είναι ή τουλάχιστο δε μου φαίνεται· νίνι. Μα ή γλώσσα του ή καθαρό βωμική, μιλά χαρά. Και ζωή μέσα, και φλόγα στα θέλει. Βλέπω και δε γελάστηκα, στο τέλος του άρθρου μου, λέγοντας πώς κάτι τρέχει και ζυπνούμε. Τέτοια μου γράφει κ' ένας φίλος· ακάπως καλύτερα πάνε να γίνουνα τα πράματα· τα στραβά μάτια μισοθαμπίζουνα, αν και δεν άνοιζαν ακόμα διάπλατα στο φώς. Φώς και στο δράμα του άγνωστου μου διαγωνιστή. Μου έστειλε κιόλας αφού γράφης ή προκήρυξή μου άφτη για το 1904, να μου δείξη, χωρί; να το ξέρη, πώς έκιο είχα και δεν άπελπιζόμουν. Άνάγκη έδωσ να συνειδηθώμε για μερικά, και τον παρακαλώ να μου δηλώση τόνόμα του, αφού είναι το μόνο, κι όνόματα φέτο δεν έχω άλλα.

στις άλλες πολιτείες, τότες με τη γνωριμιά άρχισαν πιά λίγοι λίγοι πιά να κρίζονται Έλληνες, όχ! όμως πώς μπορούσε πλέον κειρά ακόμα να γενικεφτεί σ' όνομα και σ' όλους. Και μέξ το δείχνει πρώτα πρώτα ή Όμηρος. Γιατί αν κ' έζησε πολύ ύστερα κ' από τα Τρωικά άκόμα, ως τόσο πουθενά δεν τους λέει όλους μαζί Έλληνες, μήτε άλλους εζόν τους με τον Άχιλλέα από τη Φτωτιδα που και πρώτοι ήταν Έλληνες, παρά Άχαιοούς τους κρίζει μέσα στα τραγούδια του κ' Άργίτες και Δαναούς. Μα μήτε βαρβάρους δεν άναφέρνει πουθενά, επειδή μήτε οι Έλληνες, καθώς εγώ νομίζω, δεν είχαν ακόμα ξεχωριστεί σ' ένα όλο τους όνομα αντίθετο. Εκείνοι λοιπόν— που λίγοι λίγοι πρώτα, καθώς δηλαδή σμίγανε χώρα χώρα, και που έπειτα όλοι τους μαζί όνομάστηκαν Έλληνες— πρίν τα Τρωικά από άδυναμία κ' άσυγκοινωνία δεν καταπίστηκαν τίποτα ένωμένοι. Μάλιστα και σ' άφτό τον πόλεμο έπειτα βγήκαν άντάμα, όταν πιά ταξίδεθαν τη θάλασσα πιά πολύ.

4. Γιατί άπ' όσους ξέρουμε ή Μίνος φημίζεται ως ή πιά άρχαίος θεμελιωτής ναρκτικού κ' ή πιά σημαντικός όριστής της τώρα έλληνικής θάλασσας, που και κατάκτησε τα Δωδεκάνησα και πρωτοσπίτωσε τα πιά πολλά τους, διώγοντας τους Κέρες

και διωρίζοντας άρχηγούς τα παιδιά του. Και την πειρατεία, όπως είναι φυσικό, ξεπά... πώς άπο τη θάλασσα όσο μπορούσε, με σκοπό ν' άσφαλίσει πιά καλά τα εισοδήματά του.

5. Γιατί οι Έλληνες παλιά κ' έσοι από τους ξένους ή κατοικούσαν τη στεριά κοντά στη θάλασσα ή τα νησιά, άμα άρχισαν με τα καράβια να συγκοινωνούν περισσότερο, πήραν τον πειρατικό το δρόμο, κ' άρχηγό τους πήγαιναν άντρες οι πιά σημαντικοί και για δικό τους όφελος και για να πορέθουνται οι φτωχοί, και πλακόνοντας σε τόπους άτειχιστους και κατοικημένους χωριά χωριά κούρσεθαν, κ' έτσι με την άπαγή ζούσαν το περισσότερο, μηδ' είχε ακόμα καμιά ντροπή τέτια δουλειά, παρά μάλιστα χάριζε και κάπια δόξα. Και το βλέπεις από μερικούς στεριανούς ακόμα και τώρα, όπου νομίζεται έπαινος ή ληστρική παλικαριά, καθώς κ' από τους άρχαίους ποιητάδες, που στους ζετασμούς των ταξιδιωτών παντού δίχως άλλανή, σαν αρχίζουν, τους ρωτοζν τα ίδια, αν είναι πειρατάδες, σαν που μήτ' άκαταδεχτούσαν τη δουλειά όσοι ζεταζούνταν μήτε πρόσβαλλαν όσοι άχρηστούσαν τυχόν να μάθουν. Και το ίδιο κούρσεθαν και στη στεριά ή ένας τον άλλο, κ' ως τα σήμερα σε πολλά έλληνικά μέρη συνηθίζεται ή παλιός ή τρόπος, στα μέρη τα

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΒΡΑΙ

ΑΝΤΙΟ ΕΛΛΑΔΑ!

Για να πάω από τους Λάκκους στα Χανιά έπρεπε να περάσω από μέσα από ένα χωριό που το λένε Φουρνέ. Κάθισα λίγο στον καφενέ για να ξεκουραστώ κ' έπινα ήσυχα ήσυχα τον καφέ μου καπνίζοντας το τσιγάρο μου κ' άκούγοντας τις κουβέντες τω χωρικώ που με φωνές συζητούσαν για τον πόλεμο, για τα Μακεδονικά και για χίλια δυο άλλα. Άξαφνα το μάτι μου έπεσε σε μιάν εικόνα στον τοίχο του καφενέ κολλημένη της όποίας τα χτυπητά χρώματα εύκολα τραβήξαν την προσοχή μου. Από περιέργεια σηκώθηκα και πλησίασα στην εικόνα. Από χέρι άδέξιο καμωμένη παρτάστανε κάποιο περισιατικό, κ' είχε από κάτω γράμματα πολλά, κ' άφτά με χέρι γραμμένα. Την κοίταξα καλά, την επιθεώρησα με ύφος άρχαιολόγου που εξετάζει κέρα πολύτιμο καινούριοβρεμένο άρχαίο, και... — αλλά πρώτα το ιστορικό της.

Τον περασμένο Ίούλη κάποιος χριστιανός από το Βατιόλακο, επιέθηκεν εναντίον τριών Όθωμανών, κοντά σ' Αλιμανού και, αν δεν κάνω λάθος, τους δυο έσοκόωσε κ' ο άλλος έφυγε. Πήγε ύστερα ο ίδιος στην Αρχή και παραδόθηκε, μέσα δε στη φυλακή έφιλοτέχνησε τη θαμάσι' άφτη εικόνα την όποιαν έστειλε στο Φουρνέ. Η εικόνα παρασταίνει τον ίδιο το χριστιανό και σκοτόνει τους Τούρκους· να και το θαμάσιο χειρόγραφο που στην εικόνα πάνω βρίσκεται: (Με θρησκευτική έβλάβεια έτήρησα την όρθογραφία και τον τονισμό του χειρόγραφου).

— Διαβάσης όδο εκτέλεσης φόνο κατά την πρώτη 1 Ίουλίου 1904, διαπραχθήσας παρε μου του Αντωνίου Ι. Παπαδογιαννάκης εκ του χωριού Βατολάκκου Κυδορίας κατά των Όθωμανο Ουσουμανης Κατσιγιαννάκης, Χουσεκνης Ντυνηνάκης και Σακηρ Σελιμάκης Διερχομενος μετ'αυτ' εκ της επαρχίας Σελίνου και εν την διαβάσει μας εν τη θέση Βασαρίοτη μέσα εις τη όδ' επιλοικησαμε Περ' Πατριοτικου ζητήματος και μου άναφέρει ότι εντάφθα εφόνεψαν οι Χριστιανί πύλους Όθωμανούς. Έγώ δε(ν) άπάντησα, « Άς είνε καλά ή Ηγεμάνας· όπου σ' πιστηρίζη σας καλύτερα παρά ημάς » Έτσι αυτοί εξυβρίσά τών ήγεμόνα εγώ δε(ν) άπάντω ατι λέγεις βρε σκοτοπιστε Αμέσως ετωμία μ' εν ρά-

κατά τους Λακούς τους Όζόλες και τους Αιτωλούς και τους Άκαρώνες και την κατά κει στεριά. Κι το να περπατούν άρματωμένοι άστ'ων των σπειρών τους μένει από την παλιά ληστεία.

6. Γιατί όλη ή Ελλάδα υπεσορσεύσε, όντας άχρηστοι οι σπιτωκοί κ' οι μεταξ' τους έρχομοί όχ! άκίντων, και σύστησε τους κατάντησε ή ζωή με σ' άρματα, όπως των ξένων. Κι αν εκείνοι οι τόποι οι έλληνικοί συνηθίζουν έτσι ακόμα, είναι σημάδι των τρόπων των άλλων παρ'όμων σ' όλους. Οι Άθηναίοι όμως από τους πρώτους τα παραιτήσαν τ' άρματα, και γαλαρώνοντας τους πρίν τρόπους άλλαξαν προς το μαλθακότερο. Κι οι γεννιότεροί τους από τους άρχόντους, ένεκα ή θηλοπρεπεία, πάλι λίγος μόλις καιρός άπ' όταν έπαψαν το να φέρουν πουκάμισα λινά (1) και με χρυσά ταιντζίκια να κερφώνουν άκνον τα μαλλιά τους κότσο. Και να γιατί και με τους Ίωνες τους νερόχότερους βαστάς τόσο καιρό τέτια χτενισιά. Άπλό πάλι φάρμα και κατά το τωρινό είδος πρώτοι φόρσαν οι Λακωνες, που κ' ως προς την άλλη τους ζωή κατέβηκαν ως πές στον πολλών τη σειρά οι πιά πλού-

(1) Το κείμενο χιτωνάς τε λινούς. Νομίζω σινδόνος τε.

